ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ «ՓՈՍՔԻ»

ՓԱՐԻԶ, 24 ՄԱՅԻՍԻ 1880 թ.

«Փոսքի» 24 Մայիսի վերաբերեալ

Ամսագիր 22-րդ տարի 8րդ թուականի Մարտ ամսուան համարին մէջ տպուած է յօդուած մը «Փոսքի» վերնագրով, որ ստորագրուած է Ա. Ա. Ֆրանսերէն լրագրի մը խմբագրութեան անունով։ Ուրեմն ստորագրողը ֆրանսացի մըն է։ Ան կ՚ըսէ, թէ «Փոսքի» մէջ հրատարակուած է Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի անդամներուն ցուցակը, որ ամենեւին ճիշդ չէ

ՎԱՂՈՒՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ամեն անգամ որ մեր հայրենիքի վրայ խոսք կ՚ըլլայ, ամեն անգամ որ մեր հայրենիքի մասին գրուած կամ տպուած բան մը կը կարդանք, ամեն անգամ որ մեր հայրենիքի մասին մտածելու առիթ մը կ՚ունենանք, մեր սիրտը կը դողդողայ, մեր աչքերը կ՚արտասուին, մեր ամբողջ էութիւնը կը յուզուի, մեր ամբողջ հոգին կը խռովի, մեր ամբողջ մարմինը կը դողայ, մեր ամբողջ կեանքը կը դառնայ մեծ ցաւ մը, մեծ վիշտ մը, մեծ տանջանք մը, մեծ տառապանք մը, մեծ ողբերգութիւն մը, մեծ ոճիր մը, մեծ անարդարութիւն մը, մեծ անիրաւութիւն մը, մեծ անօրէնութիւն մը, մեծ անաստուածութիւն մը, մեծ անգթութիւն մը, մեծ անմարդկութիւն մը, մեծ անխղճութիւն մը, մեծ անամօթութիւն մը, մեծ անպատկառութիւն մը, մեծ անհեթեթութիւն մը, մեծ անհեթեթութիւն մը, մեծ անհեթեթ

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Տարեկան գինը 12 ռուբլի, կիսամյակինը 6 ռուբլի, երեք ամսինը 3 ռուբլի։ Արտասահման՝ տարեկան 15 ռուբլի։ Առանձին համարի գինը 5 կոպեկ։

Խմբագրության և տպարանի հասցեն՝ Տփղիս, Ավլաբարի փողոց, Ա. Ալիխանյանի տուն։

Ընդունվում են բոլոր տեսակի հայտարարություններ, որոնք տպագրվում են թերթի վերջում։ Հայտարարության համար վճարվում է 1 կոպեկ տողի համար։ Ընդունվում են նաև հանրագիտարանային հոդվածներ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ինչպես հայտնի է, Ռուսաստանի կառավարությունը ցանկանում է ստեղծել Ռուսաստանի հողատերերի ազնվական բանկ, որի միջոցով հողատերերը կարող կլինեն ստանալ ցածր տոկոսով փոխառություններ՝ իրենց կալվածքների գրավով։ Այդ նպատակով կառավարությունը հրավիրել է հողատերերի ժողովներ, որոնք պետք է քննեն այդ նախագիծը և իրենց կարծիքը հայտնեն։ Ինչպես հայտնի է, Ռուսաստանի հողատերերի մեծ մասը գտնվում է ծանր պարտքերի տակ, և նրանց կալվածքները գրավադրված են տարբեր բանկերում։ Ազնվական բանկի ստեղծումը նրանց համար մեծ օգուտ կլինի, քանի որ նրանք կկարողանան ազատվել ավելի ծանր պարտքերից։ Ազնվական բանկի կանոնադրությունը (Statut) արդեն տպագրվել է և ուղարկվել տեղերը։ Ինչպես տեսնում ենք այդ կանոնադրությունից, ազնվական բանկը կունենա ոչ միայն գյուղական, այլև քաղաքային կալվածքների գրավով փոխառություններ տալու իրավունք։ Ինչ վերաբերում է գյուղական կալվածքներին, ապա բանկը կարող կլինի տալ փոխառություններ մինչև կալվածքների գնահատության 60 տոկոսը, իսկ քաղաքային կալվածքների գրավով՝ մինչև 50 տոկոսը։ Բանկը կարող կլինի տալ փոխառություններ 49 տարի ժամկետով։ Տոկոսները կլինեն 5 տոկոսից ոչ պակաս։ Բանկի կանոնադրության մեջ մտնում են նաև մի շարք այլ հոդվածներ, որոնք վերաբերում են բանկի ներքին կազմակերպությանը։

կանութեամբ պարծանք էր հայոց եկեղեցականութեան, և ամենքին յարգելի։

Մեայլ եկեղեցւոյ տեսքը, աղօտ լոյսը հազարաւոր մոմերի, որ բաժանուեցաւ ներկայ ժողովրդին, գեղեցիկ, սրտաշարժիկ աղօթքը որ իսրտանց բղխում էր ներկայ քրիստոնեաս էր ժողովրդից առհասարակ՝ մի առանձին ազատութիւն էր անում ամենիս վրայ. բայց կարծեմ որ աւանձին Թուխլի էր նոցա, որոնք զըրկուեցան հանգուցեալ խաղաղասէր առաջնորդից։

Երբ որ ամենքս այսպիսի յուզեալ դրութեան մէջն էինք, դուրս եկաւ ժողովրդի կարգից՝ մի պատանի վարժապետ տեղւոյս աղայոց ուսումնարանի, և Թուղթը ձեռին՝ խօսեց ժողովրդեան մի քանի խօսք հանգուցեալ գիտնական եպիսկոպոսի մասին։ Խօսքը կարճ էր, բայց ազդու, գրաւիչ և ճշմարիտ։ Գովելով նորա ուսումնական ծառայութիւնը ազգի՝ ասեց պատանին, սիրեցէք և գուք ուսում, լուսաւորութիւն և սրբութիւն հաւատոյս և մաքրութիւն վարուց, որոնց նա՝ երջանկայիշատակ արքեպիսկոպոսը արդար սրտով ծառայեց, և պատուիրեց և մեզ նոյնն անել և գործել։

Բնական է, որ մարդս իր ապարիղի մէջ ենթարկվում է զանազան կարծեաց, մինը սուրբ է համարում, և միւսը վատահամբաւ մի ևնոյն գործող անձին։ Սոյն երևոյթն ենք տեսնում մեք հանգուցեալ գիտնական եպիսկոպոսի մասին։ Պատմութեան Թողնենք վճիռը որոշակի արտայայտելու, իսկ մեզ և նոցա, որոնք և նորա աթաձի կիսի կէսը անգամ չենք գործել ազգիս լուսաւորութեան վերակենդանութեան համար, պարտ է երկիւղածութեամբ մօտենալ նորա շիրիմին և ասել՝ «Հանգիստ մըշակիդ Հայկեան ազգիս. Թո՛ղ անմոռանալի լինի յիշատակդ և օրհնութեամբ։

Ա. Էֆ. Ռոսինեանց։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՂՆԱԽի գաւառում 1200 հոգի թէ զինւորք թէ գիւղացիք պարապած են մորեխ կոտորելով։ Մեծ յաջողութեամբ գործում են։ Մինչև կէսօր երբ մորեխը չարժում է և առաջ գնում, գործ են զբնում հետեւեալ միջոցը—փորում են փոսեր մի արշին խորութեամբ և երբ մորեխը թափում է նոցա մէջ տաք ջուր են ածում վրան և ծածկում հողով. իսկ երեկոյեան երբ մորեխները հաւաքվում են և կազմում չեղջեր, կոտորում են աւելներով և ոտնակոխ անում։ Մարդոց օգնում են և սարեկները (տարմ), որ մեծ քանակութեամբ երևացել են Նօրի հովտում։

* * *

Քաղաքային վարչութիւնը իւր նիստում ամսոյս 19-ին համաձայն առաջադրութեան նորին պայծառափայլութեան իշխան Լ. Մելիքովի, երկար վիճաբանութիւնից յետ որոշեց ցոյց տալ իբրև սպանդանոցի յարմար տեղեր քաղաքում Պարոնբեգովի սպանդանոցը, Միրաձանցի տեղը և Մուխրանսկու ստորերկրեայ ջրանցքի բերանի մօտ եղած տարածութիւնը, գետերը խալթովի քարվանսարայից մինչև Մրզոյեվի գործարանն և Սաղը—վերջինը առանձնապէս խոզեր մորթելու համար։

* * *

Խմբագրութիւնս ստացաւ յօգուտ Վանայ սովելոց պ. Մ. Յարութիւնեանցից 1 ռ.։

* * *

Ամսոյս 11-ին յօգուտ վասպուրականի սովելոց տեղի ունեցած վիճակահանութիւնից Աղեքսանդրեան այդիում լինում է մուտք 4171 ռ., որից հանելով բոլոր ծախքը 202 ռ. 68 կ. զուտ արդիւնք մնում է 3,968 ռուբլի 32 կոպ.։

* * *

Լրագրների հաղորդած վերջին տեղեկութեանց նայելով Գօչէնը հասնելով կ. ՊՕԼԻՍ պէտք է ներկայացնէ Բ. Դըրան ընդարձակ բարենորոգմանց նախագիծ, որոյ իրագործման հետ կապէ և օսմանեան պետութեան գոյութիւնը։ Ասանց այդ բարենորոգմանց Անգլիան չը պիտի համարէ օսմանեան կայսերութեան չարունակութիւնը հնարաւոր։ Եթէ Տաճկաստանը իրագործել յանձն չառնու այդ բարենորոգութիւները, Անգլիան ամեն կերպով պէտք է աշխատէ արևելքում նոր կարգ հաստատելու։ Այն կարծիքն, որ յայտնած է Գօչէնը վիէննայում, չատ վրդովում է վիէննայի արբունիքը, թէ ինչ կարգ տեղի կունենայ արևելքում։

* * *

Ինժեներ—ատենապետ Ն. Ի. Մելնիկովը չատով ՄՈՍԿՎԱՑՈՒՄ պիտի պատրաստէ նոր ներկ լուծվող յախճապակ—որ փայտը կպահպանէ կրակից։ Այդ ներկով ներկած փայտը կրակից վառնդ են թարկված չի լինիլ, որովհետև այրվելու ընդունակութիւնը կորցնում է։ Ներկը չատ թանդ չի լինիլ, փութը մօտ երեք ռուբլիով կծախվի։ Շատ մեծ նշանակութիւն կունենայ այդ ներկը մանաւանդ թատրոնների և գործարանների համար։

* * *

Մասնաւոր նամակից, որ ստացուած է ՎԱՆԻՑ ապրիլի 15-ի թուականով, երևում է որ հայլի օխան 7 ղրուշ է (չէ ասած ոսկի թէ մետալիկ դրամով), Հայն էլ չատ անպիտան ուտելուս։ Մի չափ ցորենը 210 ղրուշ է։

* * *

ԱՂԲԱԿՈՒ կղզմերը մեռածներ մինչև 2000 եղած են և կերակրվում են լուս և ձիու մսով, հիւանդներ էլ չատ են, որոնք չարունակ մեռնում են։

* * *

ՎԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ քաղաքի փողոցներն ու չուկանները, եկեղեցւոյ գաւիթները լի են դիզերից եկած մուրացկաններով. դեռևս աղջկունք ամենուրեք հայ են մուրում. մինչև անգամ դրամական ողորմութիւն չեն ընդունում. միայն հաց են պահանջում, հաց չկայ։

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ։

Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՁԵԱՆՑ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հաւլաբարու ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի վարչութիւնը, կիրակի, մայիսի 25-ին, առաւօտեան ժամի 11-ին, պատարագից յետոյ, կատարելու է դպրոցի տասնամեայ գոյութեան տարեդարձի յիշատակը, որի համար յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան։ Ի դէպս անձրևայի եղանակի հանդէսը յետաձգվում է մինչև նոր յայտարարելը։ Դպրոցը գտանվում է անցկալ տարւայ տեղը, Լազարեվսկի փողոցում պ. Ա. Ադամեանի տանը։—

ԹԻՖԼԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ցանկացողներին հրաւիրում է իւրեանց վերայ առնելու Թիֆլիզքս դասիպողոցների լուսաւորութիւնը Ֆոտոգէնի 1400 լապտերներով ներկայ 1880 թուականի յուլիսի 4-ից մինչև 1883 թուականի յուլիսի 4-ը։ Այս մասին աճրդախօսութիւն նշանակած է քաղաքային վարչութեան դիւանում 27-ին մայիսի ներկայ ամի։ Աճըրդախօսութեան մանակցել ուզողները կարող են տեսնել պայմանները վարչութեան գըրասենեակում ամեն օր, բացի տօն օրերից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը կէսօրից յետ։

Աճրդախօսութիւնը կըլինի բերանացի, բայց կարելի է տալ և յայտարարութիւնք գնքած ծրարներում։

Մաբիամեան ՅՈՎՆԱՆՆԵԱՆ օր. դպրոցի տարեկան քննութիւնները լինելու են հետևեալ կարգով.

Մայիսի 19 և 20. կրօն և սրբ. պատ.։

22 և 23. Հայոց լեզու։

26 և 27. Ռուսաց լեզու։

28. Թուաբանութիւն։

30. Աշխարհ. բնական գիտութիւններ։

Թիֆլիզի Հայոց ԾԻԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ տարեկան հարցաքննութիւնները կըսկսուին մայիսի 15-ին և կը չարունակուին մինչև այս ամսոյ վերջը՝ հետեւեալ կարգով.

Մայիսի 15 և 16-ին կուկիու թանդիեան օրիորդական ուսումնարանում։

17-ին կուկիու ս. Աստուածածնի եկեղեցու ուսումն.։

19 և 20. կաթողիկէ ս. Գէորգ եկեղ. ուսումն.։

22. Հաւլաբարի ս. Մինաս եկեղ. թղմիրեան ուսումն.։

23. Ջուղայեցի և ս. կարապետ եկեղ. ուսումն.։

24. Ջորաբաշի և Շամքուռեցոց եկ. ուսումն.։

27 և 28. Հաւլաբարի Մարիամեան օրիորդ. ուսումն.։

30 և 31. Ձրդաշէնի ուսումնարան. ներում։

Թեմ. վեր. Գ. Բարխուդարեան.

Յատենի վիճակային կոնսիստորիայի Հայոց Վրաստանի և Իմերէթի նշանակեալ է աճրդախօսութիւն ի 23 մայիսի սոյն ամի և կրկնաճըրդախօսութիւն ի 26 նոյն ամսոյ, վանք տալոյ կապալաւ զայդին Օրթաճալային, պատկանեալ Ամուռոյն Էջմիածնի և Ներսիսեան ուսումնարանին։

Մամուլի տակից դուրս եկան և վաճառվում են ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ.

1). Ն. ՏԷր-Ղևոնդեան՝ «Մայրենի լեզու» գ. և գ. տար., եր. տիպ 70 կ.
2). Մ. ՏԷր-Սարգսեան, «Ցետրակ Հայերէն գեղագրութեան» . . . 20 կ.

Այս վոքրիկ՝ տասն և երկու երեսից բաղկացած, տետրակը արժանի է ամեն հայ ուսուցչի և տեսչի ուշադրութեան։ Աշխատասիրողը, ինչպէս երևում է, ամեն ջանք գործ է դրել հասնել հայոց լեզուի ձեռագիր այբուբենքը այն խառն ու անկանոն լաբիրինթոսից, որի մէջ գտանվում էին նոքա մինչև այսօր, կանոնաւոր եւրոպական զրչագրի ձև տալով նորան։ Ով որ մի անգամ տեսնէ այս տետրակը՝ չէ կարող չհամաձայնիլ, որ այս փորձը նորան աւելի լաւ է յաջողուել, քան իւր նախորդներին։ Տետրակի վերջում գետեղած է և հին ձևի գրութեան համառօտ օրինակներ, որով աշխատասիրողը կարծես կամեցել է նպատակ առանց մեծամեծ դժուարութիւնների մի սիստեմայից դէպի միւսն անցնիլ. հինը աչքի առաջ ունենալով, նորին ևս հաչտ աչքով նայել։ Երկու ձևի փորագրութիւնը և արտագրութիւնը ևս չափազանց յաջողած է. թուղթը մաքուր։ Տետրակը տպագրուած է Պետերբուրգում։

Բացառապէս նոյն տեղը վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

«Քնար Հայկական» Մ. Միանսարեանցի . գինն է 1 ռ. 30 կ.
«Խնամատարութիւն Մանկանց» Կոմրի . . 60 կ.
«Մուշայք Հայաստանի» նոր երգարան . . 50 կ.
«Բառգիրք» ս սերբէնից Հայերէն . . 4 ռ.
«Դոր-Նախիջևանի պատմութիւն»—Սիւլիկի . . 50 կ.
«Վիլհելմ-Թել» Շիլլերի թ ա ր գ. Բարխուդարեանի. . 60 կ.
«Դօն-Կարլոս» . . . . 1 ռ.
«Օրլեանի Կոյս» . . . . . 60 կ.
«Նաթան-Խաստուն» Լեսսինգի . . . . 60 կ.

Գումարով գնողներին զիջումն է լինում.

Յօգուտ Վանայ սովելոց վաճառվում է

«Գրչօ և կրակի շուրջը» Ա. Քիշմիշեանի . . 30 կ.

Օտարաքաղաքացւոց պահանջները կատարվում են ամենայն արագութեամբ։

6—10

КРАТКАЯ ПРОГРАММА

Лекціи Редактора „ТРУДА“ о ЖЕНСКОМЪ ВОПРОСѢ, назначенной на сегодня, 24-ое Мая въ Тифлисскомъ Ремесленномъ Клубѣ.

А.

Историческій анализъ женскаго вопроса:

a) Экскурсія въ современную перспективу женскаго вопроса; b) Экзагамія и Эндогамія; c) Безпорядочное половое сожительство въ самую раннюю пору человѣч. развитія; d) Многомужество (поліандрія); e) Многоженство (полигинія); f) Моногамія (однобрачіе,); g) Историческое образованіе семьи, и ея дальнѣйшее развитіе подъ властью патріарха—отца; h) Дезинтеграція семьи по опредѣленію sir Henri Maine; i) Два противоположные полюса для выживанія вида; j) Положеніе женщинъ; k) Связь между семействами и общественными типами.

Б.

ВЗГЛЯДЪ:

1) На прошедшее и будущее семейнаго положенія женщинъ:

a) Градаціи представленій о женщинѣ; b) Сохраненіе вида; c) Благосостояніе дѣтей въ формѣ физич., умственной и нравст. утилизаціи послѣднихъ, какъ единицъ семьи; d) Незаконорожденные; e) Процессъ превращенія дѣтей въ единицы общества; f) Благосостояніе родителей при утилизаціи дѣтей и послѣ періода дѣторожденія.

2) На общественное положеніе женщинъ:

a) Воспоминаніе о положеніи женщинъ при событіяхъ 1848 г. во Франціи; b) M-me Сталь, M-me Роланъ; c) Кое-что о психологіи женщинъ по эскизамъ двухъ послѣднихъ, а также, Маріи Стюартъ—Шотландской красотки, M-me Лонгевилль,-M-elle Леспинасъ; d) Я присоединяюсь къ Джону Стюарту Миллю во вредъ мнѣніямъ Огюста Конта и Пьера Жозефа Прудона; e) Ограниченіе мною женскаго вопроса въ формѣ поверхностнаго обзора современнаго положенія женщинъ въ Россіи: русскихъ, армянокъ, грузинокъ и татарокъ; g) Съѣздъ въ 1873 г. желѣзнодорожныхъ представителей по мѣрамъ улучшенія участи женщинъ; h) Защита самостоятельности женскаго труда; i) Необходимость санкціонированія закономъ и общественнымъ мнѣніемъ этой самостоятельности; j) Разстаніе съ аудиторіею и мои разсчеты на ея благосклонность къ предмету лекціи въ будущемъ.

ЦѢНА МѢСТАМЪ:

Въ первомъ ряду по 2 р; во второмъ по 1 руб. и 50-ти коп.; мѣста отъ третьяго до 12-го ряда по 1 руб; мѣста же въ остальныхъ рядахъ 50-ти копѣечныя.

Билеты продаются: у Захара Григурова, Вартанова, Чарквіани, Шахъ-Азизова и Абгара Іоаннесіани, въ ихъ книжныхъ магазинахъ.

1—1

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ ТИФЛИСЪ 23-го МАЯ 1880 г. Типографія Амб. Энфіаджянцъ и К-о

Տան Բժշկապետ Մ. Ռոսինեանց։